

MSGR. DR STJEPAN BAKŠIĆ, SVEUČ. PROF.:

PAPINA NEPOGREŠIVOST

Što crkva misli pod pojmom papine nepogrešivosti?

Sv. Pismo, kršćanska predaja i Valikanski koncil.

Prigovori protiv papine nepogrešivosti.

Strossmayer i dogma nepogrešivosti.

Strossmayer i starokatolici.



Popularno naučna knjižnica „Hrv. kat. narod. saveza“ u Zagrebu.
Urednik dr. Velimir Deželić, sin.

Lipovčan
Zp, 1951.

PAPINA NEPOGREŠIVOST.*

Gospode i gospodo!

Dosadašnja predavanja, koja su održana u ovoj dvorani, imala su za zadaću, da prikažu one stranice Crkvene povijesti, kojeno je djelima svojima ispunjao ljudski elemenat u Crkvi. Ali kraj svega upliva grješnog čovjeka u razvitku mističnog Kristovog tijela — što je Crkva, čvrsto stoji to, da je Crkva djelo Božje. Jer ponajprije tamne stranice crkvene povijesti, tamne su još u tom smislu, što iščezavaju, što ih nestaje pred golemim svijetlom, kojim Crkva u svakom pogledu ljudske kulture osvjetljuje stranice čovječje povijesti prema riječima protestantskog pisca Gvilelma Guizota, koji kaže: »Neprijeporna je činjenica, da je sav intelektualni i moralni razvitak Europe djelo Crkve i njezine teologije«. Crkva je djelo Božje — potvrđuje nadalje i sama ta okolnost, što je ona kraj svih nedaća i unutarnjih razornih elemenata ipak očuvala svoj bitak — i u novom sjaju preporodivši se vlastitom snagom zasjala pred očima svijeta.

Činjenica, da je Crkva sačuvana kao djelo Božje, mora imati poseban razlog u božanskoj ekonomiji. Taj pak razlog ne možemo tražiti drugdje nego u svrsi, radi koje je Krist došao na svijet. Ta pak svrha sadržana je u riječima: Došao sam na svijet, da donesem istinu. Idite i naučavajte sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeći ih držati sve, što sam vam naložio. I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.

Dakle Crkva treba da živi do konca svijeta, da do konca svijeta bude propovjednikom i svjedokom istine, koju je donio Krist i za koju hoće da se proširi cijelim svijetom.

Ali s ovom odredbom, s ovom golemom misijom Crkve, povezana je jedna velika odlika njezina i njezine Glave — odlika, koja Crkvi daje posebnu cijenu, a svima onima, koji su u njoj, čvrstoću i stalnost u religioznoj spoznaji. A to je nepogrešivost Crkve i njezine Glave, rimskoga pape.

* Ovo je predavanje održano kao posljednje u ciklusu predavanja što ih je »Hrvat. Katol. Narodni Savez« priredio u Jeronimskoj dvorani o papinstvu, naročito pak o onom razdoblju papinstva, kad je uslijed prevelikod ljudskog utjecaja u razvoju crkvenoga života, njegova moć i snaga ostala za čas zasjenjena. Predavanju je bila svrha, da u kratko razvije slušačima pojam i poda dokaze za dogmu nepogrešivosti. Kao takovo dakako da nije napisano s drugom pretenzijom, nego da širokim slojevima popularno poda dokaze i unese svijetla u ovo tako važno i zamašno pitanje za život svakog katolika.

Evo ova nepogrešivost sačinjava temu današnjeg našeg predavanja. Pokazat ćemo ponajprije ukratko nepogrešivost Crkve, da se onda opširnije pozabavimo nepogrešivošću njezine glave, rimskoga biskupa.

Kao polaznu tačku, koju pretpostavljamo, koju smatramo duševnom svojinom sviju slušatelja, uzimamo na temelju autentičnosti evanđelja dokazanu činjenicu, da je Krist uistinu Bog i da je osnovao posebno društvo — učeću Crkvu, kojoj je zadaća, da Kristovu nauku propovijeda i čuva.

Pretpostavivši ovo, tvrdimo ponajprije na temelju evanđelja, da je Krist svoju Crkvu, koju je osnovao za čuvanje istine, snabdio odlikom nepogrešivosti.

Nepogrešivost Crkve.

Eno kod sv. Marka gl. 16¹⁵ ovako govori Krist apostolima: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakom stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se spasit će se, tko ne uzvjeruje osudit će se«. Krist dakle traži apsolutnu vjeru, bezuslovno povjerenje u riječi apostolske tako, da se neposlušnost apostolskom propovijedanju kažnjava gubitkom vječnoga života.

Ovaj Kristov zahtjev ili bolje reći ova prijetnja, da se neposluh apostolskom propovijedanju kažnjava gubitkom vječnog blaženstva, logičan je i opravdan s Kristove strane jedino u onom slučaju, ako je taj apostolski zbor, to naučavajuće društvo, ta Crkva nepogrešiva u izlaganju Kristovog evanđelja. Ta bilo bi nedostojno i Boga i čovjeka, bilo bi protiv same biti Božje, da se traži posluš u propovijedanju nauke neistinite i lažne.

Ili gledajte drugo mjesto: Kod Mateja 28, 19. ovako govori Krist apostolima: »Idite i naučavajte sve narode: krsteći ih u ime oca i sina i Duha Svetoga; učeći ih čuvati sve, što sam vam ja naložio. I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta«.

Molim, gosp. i gospodo, što znači ovo: »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta?« Ne znači li to, da Krist apostolima i njihovim nasljednicima obećaje posebnu pomoć upravo zato, da do konca svijeta uzmognu naučavati sve, što im je On naložio. Drugim riječima, Krist obećaje apostolskom zboru t. j. učećoj Crkvi do konca svijeta odliku nepogrešivosti, t. j. pomoć Duha Svetoga, koji će u svakom času crkvenoga života prijeći, da Crkva izlažući Kristovu nauku ne pogriješi.

Krist je dakle zbor apostolski snabdjeo odlikom nepogrešivosti. Zbor apostolski sačinjavali su apostoli na čelu sa Petrom. Nasljednici apostola jesu biskupi, na čelu sa Petrom t. j. na čelu s rimskim papom. Nepogrešivost, koju su imali apostoli, imadu i njihovi nasljednici biskupi, ali ne neovisno nego samo dotle, dok su u zboru apostolskom, t. j. dok su udruženi u tijelu, kome je glava Petar, dok su povezani u jedinstvu s rimskim papom.

Pojam papine nepogrešivosti

Ali odliku ove nepogrešivosti, koju je dobio čitav zbor apostolski kao zbor na čelu sa Petrom i koju dosljedno imadu svi biskupi zajedno, čok im je na čelu papa, dobio je Petar i neovisno od zbora apostolskog

te je dosljedno imade i njegov nasljednik rimski papa neovisno od ostalih biskupa.

Evo tako dolazimo do teme o nepogrešivosti rimskog biskupa — nepogrešivosti, koja je tako draga i utješljiva za svaki um poniznog i religioznog kršćanina, a koja je na drugoj strani uzrokovala najoštriju oporbu onih, koji preziru autoritet svuda pa i na polju religioznom.

Protiv ove dogme, koja je definirana na vatikanskom saboru g. 1870. ustaju jedni kao Döllinger, Reinkens, Schulte, okrivljujući Crkvu, da je uvela dogmu, koja je nepoznata kršćanskoj starini, te stvaraju novu sektu t. zv. starokatolika; **ustaju drugi: pravoslavni i protestanti** te tradicionalnom miržnjom na papinstvo, iza vatikanskog koncila još jače napadaju katolike prebacujući im, da usljed definicije papine nepogrešivosti moraju vjerovati u osobnu svetost papinu i držati, da je papa neko čudesno oruđe Duha Svetoga, što više neko nadzemaljsko, božanstveno biće.

Protiv onih, koji govore, da je nepogrešivost papina u protimbi s kršćanskom starinom, otvorit ćemo stranice Sv. pisma i crkvene povijesti, a protiv onih, koji iskrivljuju nauku o nepogrešivosti, upozoravamo, da se nauk katoličke Crkve o papinoj nepogrešivosti imade tumačiti onako, kako ga tumači sama katolička Crkva, koja je bez dvojbe najbolja, autentična tumačiteljica svoga nauka. **Tko se u pitanju papine nepogrešivosti hoće boriti protiv kat. Crkve** treba da najprije čuje, šta katolička Crkva uči i što katolička teologija razumijeva pod pojmom papine nepogrešivosti.

Što dakle Crkva uči pod pojmom papine nepogrešivosti? O tom se je Crkva izjasnila na Vatikanskom saboru g. 1870. točno definirajući i natanko označivši nauk o papinoj nepogrešivosti. Svoju je nauku ovako stilizovala:

»Mi dakle, vjerno usvajajući predaju, koju primismo u početku vjere kršćanske, učimo i definišemo, da je od Boga objavljena dogma ovo: Rimski Biskup, kada govori *ex cathedra*, to jest kada u svojstvu pastira i učitelja svih kršćana prema svom vrhovnom apostolskom auktoritetu definiše nauku, koju o vjeri i čudoređu mora držati sveukupna Crkva, pod uplivom božje pomoći, koja mu je u Sv. Petru obećana, posjeduje onu nepogrešivost, kakovu je Božanski Spasitelj htio da u definisanju nauke o vjeri ili čudoređu imade njegova Crkva. Zbog toga su takove definicije Rimskog Biskupa same po sebi, a ne po pristajanju Crkve »nepromjenljive«.

Prema vatikanskom saboru dakle, koji je točno objasnio pojam papine nepogrešivosti, odredio njezine uvjete i međe, papa je nepogrešiv:

1. Kad govori *ex cathedra* t. j. dok govori i naučava kao vrhovni učitelj svih kršćana.

Dok naime rimski biskup naučava, može da to čini ili kao privatna osoba ili kao javna, kao glavlar Crkve. Nije dakle nepogrešiv u izlaganju nauke onda, dok to čini kao privatna osoba, nego onda, dok ustaje, da kao glava Crkve, kao vrhovni pastir naučava sav katolički svijet.

Nu i ovo treba dobro razumjeti. Ako papa govori na pr. o matematičkim pitanjima ili prirodoznanstvenim istinama, on može da pogreši, jer je Krist ostavio svojoj Crkvi nepogrešivost samo u onim pitanjima, koja su u vezi s Kristovom misijom na zemlji. Ta je pak misija u

tome, da se evandeoskom istinom i zapovjestima dovedu duše do vječnog spasenja. Nepogrešivost Crkve i dosljedno nepogrešivost rimskog biskupa proteže se samo na pitanje vjere i ćudoređa.

2. Vatikanska definicija nadalje točno kaže, da je papina nepogrešivost istog značaja kao i nepogrešivost Crkve. Mora dakle papa upotrebljavati ljudska sredstva, za ispitavanje i rasuđivanje vjerskoga nauka, a u tom ga rasuđivanju čuva Bog, da ne zađe u bludnju i svu Crkvu ne obveže na ispovijedanje neistine. Dakle nepogrešivost nije objava ili nadahnuće. Bog niti nadahnjuje papu niti mu što objavljuje, nego ga samo čuva, da u ispitivanju i naučavanju onoga vjerskog poklona, kojeg je Krist donio, ne bi što god krivo tumačio ili naučao i tako zaveo u bludnju cijelu Crkvu.

3. Papa je nepogrešiv u vjerskom naučavanju, a ne u svome moralnom življenju. Nepogrešivost prema tome ne znači, košto to neki bilo zlobno bilo iz neznanja govore, da papa ne može sagriješiti t. j. počiniti moralno zlo. Bez dvojbe može i papa da sagriješi i svaki dan mou u misi Confiteor i u njemu: m o j grijeh, moj preveliki grijeh. Na Petrovoj stolici bilo je i velikih svetaca, ali je bilo i moralno slabijih ljudi. No ni svetost onih prvih ni grešnost ovih drugih nije ništa u vezi s dogmom nepogrešivosti. Nepogrešivost prema tome kaže samo to, da papa ne može pogriješiti u izlaganju i naučavanju objavljene Kristove istine, kad je izlaže za čitavi svijet.

Ovo treba naročito naglasiti protiv onih protestanata i pravoslavnih, koji katolicima predbacuju, da vjeruju u moralnu bezgriješnost papinu. Kod mnogih je povod bludnje i to, što se za izričaj katoličke dogme služe s izrazima, koji su etimološki, po korjenū svome dvoznačni. Tako kod Rusā i Grkā. Čini se, da ni naša riječ »nepogrešivost« nije najsretnija. Zato je već i biskup Strosmajer predlagao, neka se za dogmu infalibiliteta upotrebljava mjesto »nepogrešivost« riječ nezabludivost, koja bi zacijelo jasnije izražavala onu nauku, koju je definirala Crkva.

4. Nadalje papina je nezabludivost ili nepogrešivost osobna. Ovu je tvrdnju postavio koncil protiv nekih galikanaca, koji su tvrdili, da se pojedini papa može za čas prevariti, ali tu pogrešku ispravi ili sam ili njegov nasljednik. Dakle, govore galikanci, rimski prijesto ne može trajno biti u zabludi. Protiv toj bludnji dvaput sabor naglasuje, da je nepogrešiv rimski papa. Papina je dakle nepogrešivost osobna. No nepogrešivost nije osobna u tom smislu, kao da bi papa, košto već spomenusmo, bio nepogrešiv u pitanju vjere kao privatna osoba. On je nepogrešiv samo onda: a) kad govori ex cathedra, t. j. kao vrhovni poglavar i učitelj sveopće Crkve sa svojom vrhovnom apostolskom vlašću; b) ako dotični nauk konačno i definitivno određuje kao obvezatan za cijelu Crkvu. Papa prema tome nije nepogrešiv, kad piše bogoslovske znanstvene knjige, niti onda, kad govori kao biskup Rima samo za svoju biskupiju ili onda kao nastupa kao predsjednik koje rimske kongregacije ili kada samo svjetuje, opominje, potiče, kao što to čini n. pr. u običnim okružnicama. Nepogrešiv je samo onda, kad u pitanjima vjere hoće da obveže svukoliku Crkvu.

Evo to je smisao dogme kat. Crkve o nepogrešivosti pape. Nastaje pitanje, da li je Crkva, kako hoće protestanti i starokatolici, proglašenjem ove dogme došla u protimbu sa sv. pismem i kršćanskom tradicijom onamo od najstarijih vremena?

Sv. Pismo i papina nepogrešivost.

Što dakle govori o Petrovoj te dosljedno o papinoj nepogrešivosti ponajprije sv. Pismo?

Nepogrešivost rimskog biskupa kao Petrovog nasljednika zajamčena nam je u svim onim mjestima sv. Pisma, gdje se Petru povjerava vrhovna vlast u Crkvi. Crkva je naime, košto smo vidjeli, nepogrešiva. Nespojivo je pak, da onaj, koji u nepogrešivoj instituciji imade vrhovnu vlast naučavati i, zapovijedati, bude sam pogrešiv. Nepogrešivost je dakle posljedica Petrova prvenstva. To priznaju i neki protestanti. Tako protestanat Fromann u povijesti vatikanskog koncila ovako govori: »Vatikanski koncil jest jedan organski član u neprekidnom razvojnem lancu rimokatoličkog crkvenog sistema, a nepogrešivost pape samo jedan prirodni razvitak katoličke nauke o rimskom primatu i posljedica katoličke nauke o nepogrešivosti Crkve i o božanskoj instituciji papinskog primata«. (Str. 474.)

Promotrimo međutim jedno ili drugo mjesto sv. Pisma. Podno Hebronskog gorja kod Cezareje Filipove pita Krist svoje učenike: Mat. 16., 13—18. »Što drže ljudi za Sina čovječjega, tko je on. I rekoše mu: jedni ga drže za Ivana Krstitelja, drugi za Iliju, drugi opet za Jeremiju ili drugog kojeg od proroka. A na to ih zapita Isus: A vi, što vi kažete, tko sam ja. I odgovarajući Isusu Petar reče: Ti si Krist sin Boga živoga. Krist pako odgovarajući reče Petru: Blažen si Simone, sine Jonin, jer tijelo i krv, nijesu Tebi to objavili nego otac moj, koji je na nebesima. I ja Tebi kažem: Ti si Petar t. j. stijena i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju i vrata je paklena ne će nadvladati.« — Snagom ovih riječi postavljen je Petar i njegovi nasljednici stijenom, temeljem Crkve, odakle ona dobiva svu svoju čvrstoću i snagu. Upravo je zato vrata paklena t. j. navale neprijateljske ne će svladati, jer je izgrađena na stijeni, na Petru. Petar je dakle izvor i počelo čvrstoće, izvor i počelo jedinstva i neoborivosti Crkve. Što je pak Crkva? Ona je duhovna zgrada i po apostolu »stup istine«; ona je kraljevstvo istine. Crkvi je sva bit i sva sadržina u tome, da propovijeda istinu. Crkva prema tome treba da u prvome redu sačuva svoje jedinstvo, čvrstoću i svoju neoborivost u ispovijedanju čiste Kristove istine. Ako je pak Petar izvor i temelj čvrstoće Crkve, slijedi, da je Petar temelj njezine čvrstoće, u koliko je nosilica Kristovog evanđelja i Kristove istine. Drugim riječima čvrstoću svoju u vjeri, neprevarljivost svoju imade Crkva zato, jer je izgrađena na Petru. Ako je pak Crkva neprevarljiva zato, što je na stijeni, na Petru i dok je sa stijenom, sa Petrom, očiti je znak, da neprevarljivost Crkve imade svoj korjen u Petru, da je Petar nepogrešiv; da je direkte i neposredno nepogrešivost odlika temelja, a po temelju i u vezi s temeljem odlika čitave Crkve.

Ili uzmete drugo mjesto kod Ivana gl. 21. Na obali Tiberijadskog jezera javi se Gospodin učenicima. Iza obilnog ribolova sjednu k ručkū.

I kad su poručali, reče Isus Simonu Petru: »Simone Jonin, ljubiš li me više nego ovi. I reče Simon: »Da, Gospodine, Ti znaš, da Te ljubim. I reče mu Gospodin: »Pasi jaganjce moje.« I po drugi put ga pita. I kad ga po treći puta zapita Gospodin, odvrati Petar ražalošćen: »Gospodine, Ti sve znaš, Ti znaš da Te ljubim! A Isus mu odgovori: **pasi ovce moje.**«

Ovim riječima postavljen je Petar i njegovi nasljednici, rimski biskupi, vrhovnim pastirrom, kome treba da se pokoravaju svi jaganjci i svi ovce, svi vjernici i svi pastiri i poglavari. Što pak može u sebi da uključuje vrhovna pastirska vlast u kraljevstvu istine kao što je Crkva? Za cijelo u prvome redu sadrži ta vlast u sebi pravo i dužnost naučavanja.

Pomislite sada, do kakih protivuriječja dolazimo u Crkvi, ako papa nije nepogrešiv. S jedne strane imade on kao vrhovni glavlar Crkve pravo i dužnost, da naučava. No uzmimo, da on zapovijeda i predlaže na prihvaćanje neku lažnu nauku. Ili ga tada Crkva sluša ili ne. Ako ga sluša, dolazi u bludnju ne samo glava Crkve nego i sva ostala Crkva. U tom se pak slučaju ne obistinjuju Kristove riječi: Vrata je paklena ne će nadvladati, jer je laž, vlast tmine zarazila Crkvu i uništila kraljevstvo istine. Ako pak Crkva ne posluša svoje vrhovne glave, onda griješi protiv drugog principa ustanovljenog od Krista: griješi protiv jedinstva Crkve i hierarhičke podložnosti, koja je po Kristu osnovana, a očituje se u pokoravanju sviju članova Crkve vrhovnom glavaru Crkve, koji je snagom Kristove riječi, dobio u njoj vrhovnu vlast.

Evo tako evandelje!

Što međutim o tom govori kršćanska starina, kršč. tradicija:

Kršćanska predaja i papina nepogrešivost.

Tradicija o papinoj nepogrešivosti može se slično kao i kod drugih dogmi dijeliti u tri dobe. U prvoj se dobi jednostavno i bez ikakve sumnje priznavalo, da su Petrovi nasljednici usljed Kristovih obećanja čvrsti u vjeri. To doba traje do 14. vijeka. Druga doba jest doba potanjega raspravljanja, kojeno je prouzročeno usljed dvojbi i borbi o dalekosežnosti i međama papine učiteljske vlasti. To je doba zapadnoga raskola i galikanizma. Treće doba, jest doba definicije, u kojoj se priprosta vjera prve dobe podrobnije, točnije opredjelila na temelju pojmova i izraza, koji su izašli na površinu u drugoj periodi. (F. Grivec: Cerkev. Str. 206.)

I. Promotrimo dakle najprije tradiciju o papinoj nepogrešivosti kroz 14 vijekova do zapadnog raskola.

U prva 4 vijeka ispovijeda Crkva svoju vjeru u nepogrešivost rimskoga biskupa time, što se bilo izričito bilo implicate rimska Crkva i njezina glava slavi i ističe kao središte vjerskoga jedinstva, kao najsigurnija norma pravovjerja te kao konačni, definitivni presudnik i sudac od kojeg daljnjeg apela nema u svim pitanjima, koja zasijecaju na područje vjerskih problema i čudorednih istina.

Klasičan nam primjer pruža sv. Irenej († 202.) u knjizi protiv Hereza III. 3, 3. Tu hoće da kršćanima označi sredstvo, kojim će moći razlučivati pravu kršćansku predaju od lažnih krivovjernih, te postavlja načelo, da je onaj skup nauka, da je ona predaja prava, za koju se može dokazati,

da potiče od apostola. Ali — nastavlja Irenej — ne treba za svaku pojedinu crkvu ispitivati, da li je ona apostolskog podrijetla niti njezina predaja, da li je apostolska, već je dostatno, da pokažeš, da je neka crkva u vezi s Rimskom crkvom. Ako si to pokazao, dokazao si, da je njezina nauka ispravna, a razlog je taj, jerbo, — doslovno sada nastavlja sv. Irenej — »s ovom t. j. rimskom crkvom treba da je u vezi svaka druga crkva t. j. svi vjernici, gdje god se nalaze, jer je u njoj sačuvana apostolska predaja«. Ako je dakle u rimskoj Crkvi sačuvana čista apostolska predaja, — čista Kristova nauka, onda je vjera te Crkve sigurno pravilo vjere za svakoga, tako da onaj, koji ispovijeda vjeru rimske Crkve imade zalag, da ispovijeda predaju apostola, da ispovijeda vjeru Kristovu. To pak pretpostavlja, da je rimska Crkva u čuvanju Kristovog vjerskog poklada neprevarljiva. Ako pak slušajuća Crkva po svjedočanstvu samog Ireneja dobiva i prima vjeru od biskupa, onda je bez svake sumnje očito, da je Irenej ispovijedao nepogrešivost glave rimske crkve — nepogrešivost rimskog biskupa — pape.

Viktor papa (190.—198.) isključuje iz crkve Theodota, jer je nijekao Kristovo božanstvo. Njegova se presuda smatrala u crkvi definitivnom.

Papa Zephyrin (198.—207.) osuđuje montaniste, koji su Crkvi poricali pravo otpuštati teške grijeha učinjene poslije krsta. Od tog se vremena smatraju Montanisti izbačeni iz Crkve.

Kalikst papa (217.—222.) osuđuje Sabeliance, koji su u Bogu poricali Trojstvo. Otada su oni smatrani kao raskolnici i krivovjerci.

Kada je Dionizije Aleksandrijski bio sumnjiv zbog hereze, njegovo je pitanje iznešeno pred Dionizija (259.—268.) rimskog biskupa. I kad je presuda izrečena, ne opire joj se Dionizije Aleksandrijski nego samo pokušava izjasniti, da je zabluda, koju mu predbacuju, i koja je osuđena, daleko od njegove duše i namisli.

Kad je povodom Arijeve hereze, koji je naučavao da Krist nije Bog, u Antiohiji nastao raskol, moli sv. Bazilije papu Damasa, (366.—384.), neka sam, ne čekajući na sinodu svojim auktoritetom pošalje poslanike u Antiohiju, da dokrajči raskol a raskolnike i heretike kazni. Brzo neka pohita u pomoć dok je vrijeme. Ako u kratkom vremenu ne posreduje poput svojih prečasnika može hereza da pobijedi. (E. 69. P. G. 32, 432.)

Sv. Grgur Nazianski (330.—390.) opjevao je stari Rim, koji je po vjeri na čelu čitavome svijetu. (Carmen da vita sua v. 568—573; P. G. 37, 1068.)

Sv. Ambrozije († 397.) drži, da je Petar središte Crkve, a znak prave vjere jest veza s Rimskom crkvom. Govori naime: »Petar je onaj, kome je rečeno: Ti si Petar i na toj stijeni sazidać ću crkvu svoju. Dakle gdje je Petar ondje je Crkva; gdje je Crkva, ondje nema smrti nego život vječni«. (P. L. 14, 1082.)

Sv. Jeronim (340.—420.) u poslanici na Damasa (366.—384.) govori ovako: »Samo kod vas čuva se neiskvarena baština otačka. Govorim sa nasljednikom ribarevim, s učenikom križa. I ja slijedeći najprije Krista sjedinjujem se s Tvojom Svetošću t. j. s katedrom Petrovom;

znam, da je na ovoj pečini sagrađena Crkva; tkogod jede jaganjca izvan ove kuće, poganin je, i tko s Tobom ne sakuplja, rasijplje...»

Poznata je također Augustinova (354.—430.) riječ o odgovoru, što je u parnici Pelagijevoj (kojino je poricao istočni grijeh i potrebu milosti) došao iz Rima: »O ovoj parnici, govori Augustin — dva su sabora poslana k apostolskoj stolici; odande su i odgovori stigli, parnica je svršena, da jednoć bude kraj i zabludi«. (Ser. 130, 10). Da je ta ista parnica svršena rješenjem rimskog biskupa, izjavljuje i na dugom mjestu govoreći: »O toj stvari svaka sumnja uklonjena pismom blage uspomene pape Inocenta« (402.—417.). (Contra duas epist. Pelagii II, 3, 5).

Ciprijan (200.—258.) protiv pseudo biskupa Fertunalovih, koji su se obratili u Rim, kaže: »Usuduje se ploviti (ići) k Petrovoj katedri, a ne misle, da su Rimljani oni, do kojih nevjera nema pristupa«. (Ep. 69, 19).

On također moli rimskog biskupa Stjepana, da isključi iz crkve Marciana biskupa arelatskog, jer je prisato uz Novaciana, koji je naučavao, da Crkva nema pravo primati otpadnike, i da nju sačinjavaju samo oni, koji su čisti.

Iz ovih se svjedočanstva jasno vidi, da je u vjerskim pitanjima već kroz prva 4 vijeka rimska stolica bila smatrana i na istoku i na zapadu takvom sudačkom stolicom, čija je presuda neoboriva, čije se mišljenje imade smatrati kao čvrsto i sigurno pravilo vjere. To je pak znak i odraz uvjerenja, da se rimska stolica i rimski biskup smatrao nosiocem vrhovne, nepogrešive učiteljske vlasti u izlaganju Kristove istine.

No ova vjera prvih vijekova dolazi još do jačeg izražaja u 5. vijeku i dalje. Nepogrešivost prisvajaju si ne samo rimski biskupi sami, nego im ju priznavaju vjernici i biskupi bilo pojedince bilo sakupljeni u saborima,

God. 417. hvali papa Inocencije I. biskupe kartaškog koncila, što su se čuvajući staru predaju obratili na apostolsku stolicu i očuvali otačke odredbe, da se u pitanjima dogmatsko vjerskim ništa ne smije zaključivati prije savjetovanja s rimskom Stolicom. Razlog, zašto je ovo obraćanje na apostolsku Stolicu potrebno, navodi papa doslovno ovim riječima: »da se potpunim auktoritetom ove (t. j. svete stolice) zaključak, koji bude pravedan, utvrdi i da odatle uzmu druge crkve ono, što treba zapovijedati, eđa onda odatle kao iz rodenoga svoga izvora izadu sve vode, te da tako po raznim krajevima čitavoga svijeta proteku čisti potoci neiskvarenog vrela«. (Ep. 29, D. 100.)

Razlog dakle, zašto se treba obraćati na sv. Stolicu jest, što odanle proističe čista i neiskvarena nauka.

Hormizda papa (514.—523.) odaslao je u Carigrad formulu vjere, da je potpišu istočni biskupi, koji su se napustivši raskolnika Akaciana htjeli vratiti u kat. Crkvu. Ta formula glasi: »Početak je spasenja: sačuvati pravilo ispravne vjere te ni pod koju cijenu odvrći se od predaje otaca. I ne može se mimoići tvrdnja Gospodina našega Isusa Krista: Ti si Petar i na toj stijeni sazidać ću crkvu svoju. Ovo što je rečeno, potvrđuje se učincima, jer je na rimskoj stolici bez ljage sačuvana katolička vjera«. (D. 171, 172.)

Istočni biskupi potpisuju ovu formulu te prema tome ispovijedaju, što je u njoj sadržano. Sadržana je pak odlučna riječ: *Rimska stolica bez ljage*, dakle nepogrešivo čuva katoličku vjeru.

Pod konac šestoga stoljeća Jeruzalemski patriarha Ivan (g. 575.—593.) šalje opširno pismo biskupu Abasu u Albaniji na Kavkazu. Pismo je sačuvano samo u staro armenskom prevodu iz 6. stoljeća. U tom se pismu kaže: »Mi pak, t. j. sveta crkva, Gospodnju imademo riječ, koja je rekla Petru, glavi apostola, dajući mu prvenstvo vjere i čvrstoće Crkve: Ti si Petar i na toj stijeni sazidat ću crkvu svoju. — Slijedeći Njegovu vjeru sve do sada, učenici njegovi i učitelji katoličke crkve vežu i razrješuju a u prvom redu čine to svete, prve i časne stolice nasljednici, neozleđeni u vjeri prema Gospodinovoj riječi«. (Grivec, Cerkev, 213.)

Doista prekrasan dokumenat istočne crkve, dokumenat koji gotovo današnjom terminologijom zasvjedočuje papinu nepogrešivost.

Iz VII. vijeka imademo presajno svjedočanstvo istočnjaka Maksima ispovjednika († 662.), koji piše: »Svi krajevi svijeta i svi narodi, koji Gospodina uistinu i pravom vjerom ispovijedaju, ravno uprvši oči gledaju na presvetu rimsku crkvu i njezinu ispovijest i vjeru«. (Opp. II. 72, ed. Compesfisi.)

Teodor Studita također istočnjak piše rimskom biskupu Paskalu (817.—824.) ovako: »Čuj apostolska glavo, od Boga postavljeni pastiru Kristovih ovaca, vrataru kraljevstva nebeskoga, stijeno vjere, na kojoj je sagrađena katolička crkva; Ti si naime Petar, jer sjediš i upravljajš Petrovom Stolicom. Mrki su vuci provalili u kuću Božju; vrata paklena, kao nekoć srušila se na nju. Tebi je kazao Krist Bog naš: I ti obrativši se utvrdi braću svoju. Evo vrijeme je, evo i mjesto. Pomozi nam Ti, koji si od Boga zato određen, pruži ruku svoju, koliko je moguće; imaš vlast od Boga, jer si sviju prvak, zašto si i postavljen; natjeraj, molimo, u strah krivovjerne zvijeri šibom božanske riječi Svoje«. (P. G. 99. 1152., 1156.)

Čujmo sada, što o papinoj nepogrešivosti govore općeniti sabori. Biskupi sakupljeni na koncilu u Efesu g. 431. osuđujući nauku Nestorijeve, koji je nijećući osobno sjedinjenje Kristove čovječje naravi s drugom osobom presv. Trojstva učio, da je Krist bio običan čovjek, otvoreno izjaviše, da su na tu osudu prisiljeni »po svetim kánonima i poslanicom sv. Oca našeg Celestina rimskog biskupa« smatrajući njegov sud nepromjenljivim i definitivnim.

Kad je pak papa Leo Veliki ocima sakupljenima na koncilu u Chalcedonu g. 451. izložio što treba vjerovati o utjelovljenju Sina Božjega, ovi pročitavši njegovo pismo (600 njih) kliknuše: »Svi mi tako vjerujemo... Petar je govorio preko Leona«.

Jednako se vlada i šesti općeniti sabor u Carigradu (g. 680.—681.). Radi se o monoteletima, koji u Kristu ispovijedaju samo jednu volju, božansku, a poriču čovječansku.

Papa Agaton šalje na saborske oce pismo, u kojem kaže: »Ova apostolska crkva neokrnjena ostaje do konca, prema obećanju samoga

Gospodina«. Na to pismo odgovaraju saborski oci ovako: »Tebi dakle, predstojniče prve stolice univerzalne crkve, prepuštamo, što treba činiti, prepuštamo Tebi, koji stojiš na čvrstoj pećini vjere rado pristajući uz pismo prave ispovijesti, što ga je Tvoja Svetost poslala bogomilom caru, i što ga mi priznajemo kao p o B o g u napisano od vrhovne glave Apostola (t. j. Petra)«. (Cf. Hefele-Leclercq: Histoire des Conciles, vol. III. p. 477 sq.).

Osmi općeniti sabor u Carigradu 869. prihvaća prije spomenutu formulu vjere pape Hormisde, koju su već g. 519. potpisali istočni biskupi a u kojoj se kaže, da je na apostolskoj stolici uvijek neokaljana ostala sačuvana kršćanska vjera.

Na II. lionskom saboru g. 1274. priznali su zastupnici Grka vrhovnu vlast papinu u vjerskim pitanjima ispovjedajući sa zapadnom crkvom: »Sveta rimska crkva imade prvenstvo i zapovjedništvo nad cijelom katoličkom crkvom. I ako se porode kakva pitanja o vjeri, njezinim se sudom imadu riješiti«. (D. 466).

Jednako mu vlast priznali i na florentinskom saboru g. 1439. (D. 694.).

K ovoj navedenoj tradiciji istočne i zapadne Crkve dodajte jošte nauku prvih bogoslova Crkve onamo od najvećeg teologa Tome Akvinskoga, Alberta Velikoga, pa plejade bogoslova u 17. vijeku do golemog onog mnoštva, kojeno je u neposrednoj prošlosti prije vatikanskoga sabora uz sv. Alfonsa Ligorija, Maistrea, Peronea, stajalo na braniku papine nepogrešivosti. Dodajte ovome jošte i bezbroj provincijalnih sinoda, koje već davno pred vatikanskim koncilom svijedoče, da je vjera u nepogrešivost papinu svuda raširena.

Evo to sve sačinjava ukratko crkvenu predaju o dogmi nepogrešivosti. Vrijednost se ove predaže ne može umanjiti time, što su u životu crkve tu i tamo ustali pojedinci i naučavali protivno. No ni ti se do konca 14. vijeka tako reći ni ne javljaju. Pojedinci se u većoj mjeri dižu istom za vremena žalosnog doba zapadnog raskola. Tada su nekoji bogoslovi počeli učiti, da je ekumenski sabor u svakom pogledu nad papom. Osobito je na dvijem saborima: kosničkom (g. 1414.—1418.) i baselskom, došlo je do veoma jakog izražaja. Plodno tlo za ove zablude bila je Francuska. Tu se kasnije ovo neispravno mišljenje javlja pod imenom galikanizma. Odavde se širi i u ostale zemlje. Jozefinizam i feboronianizam, kao što i pistojska sinoda (g. 1876.) odišu istim duhom.

No protiv ovih pojedinačnih nazora i struja — kako vidjesmo — postojala je zajednička i općenita nauka najogromnijeg dijela bogoslova i katoličkih škola, da je papa nepogrešiv tako, da se punim pravom može reći, da je vjera u papinu nepogrešivost neprekinuti poklad kršćanskih srdaca onamo od 1. vijeka sve do vatikanskog sabora.

Iz ovog golemog blaga, što nam ga pruža gotovo 18 vijekovna nepomućena tradicija, imademo pravo da stvorimo dva zaključka: Prvi je zaključak: Papa je uistinu u stvarima vjere i čudoređa nepogrešiv, a drugi: Posve je opravdano vatikanski koncil proglasio papinu nepogrešivost člankom vjere.

Na temelju tradicije, rekosmo, slijedi ponajprije, da je papa u smislu kat. nauke uistinu nepogrešiv.

Gospode i gospodo! Kroz 18 je gotovo vijekova tradicija Crkve nepomućena. Kroz 18 vijekova sva Crkva ne samo na usta papâ, nego na usta sabora, crkvenih učitelja, vjernika — jednom riječi na usta najboljih svojih sinova ispovijeda čvrsto, da su odluke rimskih biskupa u pitanjima vjere nepokolebive, nepromjenljive, a sve to zato, jer su istinite, jer su nepogrešive.

Pitamo sada, da li se je sva ova kršćanska prošlost varala? Ako se je varala; ako su prema tome o svojoj učiteljskoj vlasti krivo sudihi i sami vrhovni glavari; ako je čitavo kršćanstvo kroz 18 vijekova krivo vjerovalo u neprevarljivost rimskog biskupa; što više, ako su toliki od rimske stolice osuđeni kao heretici, a to uistinu nijesu bili; i ako je time sav kršćanski svijet doveden u bludnju, onda bez dvojbe moramo logički zaključiti: prevario se Krist, kad je za svoju Crkvu ustvrdio: »vrata je paklena ne će nadykladati«. Ako se pak Krist prevario, očito je, da on nije Bog; očito je također, da kršćanstvo nije istinito i da ga treba uništiti. Tko do ovih apsurdnih zaključaka ne će da dođe i da Krista ne tjera u laž, treba da prizna, da je kršćanska tradicija, koja siže do apostolskog doba, odraz objavljene istine; treba da prizna, da je prema tome papa, dok u istinama vjere naučava sav kršćanski svijet, doista neprevarljiv.

2. Uz ovaj prvi zaključak, koji smo izveli, izlazi iz osamnaest vjekovne tradicije još jedan veoma važan zaključak. Ova vjekovna tradicija opravdava naime zaključak vatikanskog sabora, koji je kako smo vidjeli, na najsvečaniji način proglasio kao članak vjere, da je rimski biskup, dok kao vrhovni učitelj naučava i određuje, što se ima držati kao Bogom objavljena istina, doista nepogrešiv, nezabludiv.

Promotrimo s toga kao završnu sliku u osvjetljenju nauke o papinoj nepogrešivosti, još ukratko snošaj vatikanskog sabora prema toj nepogrešivosti, napose pak snošaj prema papinoj nepogrešivosti naseg biskupa Strossmayera.

Vatikanski sabor i papina nepogrešivost.

Mi smo vidjeli, da je nauka o papinoj nepogrešivosti općenito živjela u Crkvi. Prema tome nije vatikanski sabor po svome zaključku o papinoj nepogrešivosti nešto iznenadno, izvan veze s organičkim razvitkom Crkve. Nauka o papinoj nepogrešivosti bila je već prožela praktički život Crkve i u bogoslovnom se naučavanju jasno nalazila tako, da se je mogla smatrati u završnom stadiju, koji je potreban za dogmatizaciju. Objektivni razlozi, t. j. unutarnje objašnjenje nauke kao Bogom objavljene istine, bili su dostatni, da se pristupi k definiciji. Praktični pak život Crkve upravo je u to doba živo iziskivao definiciju. Od 18. se naime vijeka veoma razmahao racionalizam. Auktoriteta nema, već najvišim auktoritetom na svakom području ljudskog znanja smatrao se jedino ljudski razum. Uzme li se jošte na um, da se je uz to stala širiti bludnja, da papinim odredbama i na području vjere i ćudoređa ne treba poklanjati unutarnje pokornosti i pristajanja nego tek vanjsku t. zv. *silentium obsequiosum*, onda jasno

vidimo, kako je Crkva kao čuvarica Kristove nauke ne samo mogla, nego je upravo bila dužna, da istupi punim auktoritetom i čitavo svoje stado, prema nepogrešivoj svojoj učiteljskoj vlasti, zaštititi pred navalom heretičkih bludnja.

Kako su se pako držali biskupi na tom saboru prema papinoj nepogrešivosti. Većina biskupa upirući se na općenitu tradiciju crkve proglašila je na svečanoj sjednici od 18. srpnja 1870. kao Bogom objavljenu istinu, da je rimski biskup, kad kao crkveni učitelj svega kršćanstva naučava nauku, koju treba svi da drže, uistinu nepogrešiv. Predano je 535 glasova. Od tih su samo dvojica bila protiv papine nepogrešivosti.

Manjina (55), koja je bila protiv nepogrešivosti, otišla je sa sabora u predvečerje svečane sjednice predavši sv. Ocu pismenu izjavu, u kojoj mu obećavaju pokornost. U ovoj manjini bio je u i biskup Strossmayer.

Nastaje pitanje, zašto je ova manjina bila protiv papine nepogrešivosti? Potpuni odgovor na ovo pitanje riješit će nam ujedno i sve glavnije teškoće, koje se iznose protiv papine nepogrešivosti.

Prije nego navedemo konkretne razloge i teškoće, koje je protiv nepogrešivosti iznosila manjina, treba da spomenemo jedan općeniti psihološki razlog.

Crkva sa svojom naukom jest od Boga. Ali ta crkva živi među ljudima. Orude, kojim se božanska istina širi po svijetu, jesu ljudi. Ljudska riječ, ljudsko slovo jest odjeća, u koju se odjeva nepogrešivo propovjedanje Riječi Božje. Pa košto već u Svetom pismu vanjska forma, u koju su riječ Božju zaodjeli ljudi, mnogima stvara teškoće, da lahko ne prihvate čistu božansku istinu, tako također neki vanjski, naoko kontrarni čini u povijesti života nepogrešivog učiteljstva, stavljaju nekojima teškoću, da ne proniknu odmah u dno i ne zagledaju svu čvrstoću božanske istine. Rijetko je na svijetu ikoja istina, koja bi nam sijevnula pred očima bez ikoje teškoće, bez ikojih zapreka. Svuda se spoznaji istine javljaju zapreke. Matematička očevdnost kao što je $2 + 2 = 4$, protiv koje može da prigovara tek ludak, jest rijetka, a gotovo je potpuno isključena na polju historije, na području ljudskih čina. Papina nepogrešivost odrazuje se u ljudskim činima i riječima. Matematička očevdnost prema tome i na području historije papinske nepogrešivosti nije tako lako moguća.

Evo ovi općeniti psihološki razlozi mogu već a priori da nam rastumače, kako se manjina vatikanskog sabora ipak mogla opirati nauci, koja je kroz 18 vijekova živjela u Crkvi.

I nitko ne može prekoravati one biskupe, koji su se oprli papinoj nepogrešivosti. Ponaajprije nauka o papinoj nepogrešivosti još nije bila definirana, pak je svatko mogao iznositi svoje protivne razloge, a drugo, crkva je dogmom papine nepogrešivosti čovjeku modernoga vijeka u pitanjima vjere porekla apsolutnu autonomiju i stavila neke ograde, pak je dobro, da se u ovakav svečani čas iznesu sve teškoće, da ih se još jednoć promotri, čda onda crkvena nauka prorešetana sa svake strane zasja u jačem i veličanstvenijem sjaju.

Zašto je dakle ustala vatikanska manjina protiv dogmatizacije papine nepogrešivosti.

Jedan je dio oporbe ustao ne protiv same nepogrešivosti, nego protiv oportunistične definicije, držeći da za definiciju još nije podesno vrijeme, jer bi definicija mogla crkvi veoma mnogo škoditi.

Drugi je, radikalni dio opozicije, ustao protiv same dogme iznoseći protiv papine nepogrešivosti nekoje historijske činjenice, za koje su držali, da nepogrešivost obaraju.

Duševni voda čitave, opozicije bio je biskup Hefele, Dupanloup i Rauscher.

Koje su dakle bile teškoće, što ih je iznosila vatikanska opozicija.

Navest ćemo ukratko glavne, a to još ponajviše stoga, što one sačinjavaju ujedno i skup onih prigovora, koji se izvan područja kat. crkve iznose protiv papine nepogrešivosti.

Prigovori protiv papine nepogrešivosti.

Među prvim teškoćama, kojeno je iznijela manjina na vat. saboru, a među njima Strossmayer, jest ta, da se kraj papine nepogrešivosti čine suvišnima općeniti sabora.

Međutim ova teškoća ne stoji. Općeniti crkveni sabori veoma mnogo koriste Crkva, pogotovo zato, da se istinitost nauke zasnjeđoži što svečanijim vanjskim ugledom. Zacijelo nikad se istina ne pokaže u jačem sjaju nego onda kada biskupi sa sviju strana svijeta na čelu s papom naglase njezinu istinitost ili osude protivnu zabludu. Na koncu treba upamtiti i to: Papa nije nepogrešiv, kako smo već prije spomenuli, po nekom nadahnuću, nego papina nepogrešivost predpostavlja u definiciji neke nauke duboko i marljivo ispitivanje. Duh sveti ne nadahnjuje papu nego tek bdije, da papa bludnu ne proglasi općoj crkvi za istinu. Ako je tako, onda se vidi, kako se u težim pitanjima traži i dublje ispitivanje te kako je papa u tim slučajevima dužan da ispituje mišljenje biskupa, koji su od Boga određeni pastiri, da, pod vrhovnim dakako vodstvom pape, također bdiju nad čistoćom Kristove nauke. Općeniti dakle sabori biskupa nijesu iza definicije dogme nepogrešivosti nipošto suvišni, nego će njihova vrijednost i nužda i dalje ostati ista. Ali s druge strane vidi se i psihološka potreba neprevarljivog auktoriteta nezavisnog od zbora biskupa. Moderno je doba osobito zbog raznovrsnih tekovina na polju kulturnih prometila veoma zgodno, da se zablude mogu veoma brzo širiti. U tim prilikama bilo bi gotovo nemoguće jedin o pomoću općenitih sabora stati zabludama na kraj. Sastanak je općeg sabora veoma ovisan o vanjskim prilikama, pa ga je često veoma teško sazivati. Opravdana je stoga bojazan da bi u očekivanju opć. sabora, neka bludna mogla u velike preoteti mah. Nužno je stoga, da imade još jedan vrhovni auktoritet, koji će odmah stati na put svakoj zabludi. Taj auktoritet jest papa. Prema tome nipošto ne stoji, da je kraj pape nepotreban crkveni sabor. (Tako su argumentirali i oči vat. sabora gl. Granderath: Geschichte des vatic. Concils I. 191. ap. Oberški: o. c. str. 43. 44.) Tko se dublje zamisli u izgradnju nepogrešive crkvene zgrade, za čiju nepogrešivost jamči papa i crkveni sabor na čelu s papom, vidi ne samo savršenost ove nepogrešive institucije nego i harmoniju, kojom je vazda ovaj u neku ruku dvostruki subjekt nepogrešivosti svoju misiju vršio.

Uz navedeni prigovor iznose se još neke historijske činjenice, prema kojima su navodno neki pape uistinu pogrešili u vjerskim pitanjima. To su prije svega pape Liberije, Honorije, Pavao V. i Urban VIII.

Pavao V. i Urban VIII. odgovorni su za osudu znamenitoga učenjaka Galileja Galilei. Papa Pavao V. potvrdio je dekret kongregacije svetog oficija g. 1616., kojim se osuđuje Kopernikov i Galilejev nauk, da se zemlja okreće oko sunca. I papa Urban VIII. potvrdio je protiv nauke Galilejeve dekret iste kongregacije g. 1633. Oba dekreta osuđuju Galilejev nauk kao protivan vjeri i sv. pismu. Po svome značaju oba su dekreta disciplinarna, a vjerska zabluda navodi se kao razlog disciplinarne osude.

Što nam je odgovoriti na ovu historijsku teškoću. Ponajprije priznajemo, da su spomenute kongregacije pogriješile osuđujući Galileja. Jednako dopuštamo, da su spomenuti pape pogriješili i to ne samo kao privatne osobe, držeći naime možda sami za sebe, da je nauka Galilejeva pogrešna, nego su pogriješili i kao nadstojnici spomenutih kongregacija, jer dekreti kongregacija nijesu imali snage bez njihove aprobacije.

Ali gosp. i gospode, neka nam se dokaže, da je papa zabranu kongregacije usvojio tako, da je kao vrhovni učitelj crkve ustao te pred čitavim svijetom izrekao, da je nauka Galilejeva protivna božanskoj objavi, te tražio, da se to drži kao Bogom objavljena istina. Crkva, kao što smo vrdjeli, pridijeva nepogrešivost papi jedino u enome slučaju, kad kao vrhovni pastir nalaže nešto kao Bogom objavljenu istinu čitavome svijetu. Gdje je pak koja bula ili breve, kojim je Pavao V. ili Urban VIII. posebnim načinom zabranio Galilejevu teoriju. Neke nam se pokaže, kada je ikoji teolog ustvrdio, da je papa osuđujući Galilejevu teoriju govorio ex cathedra, da obveže sve vjernike? — Nikad nijedan ni za vremena Galilejevih ni kasnije.

S ovih iznešenih razloga danas i sami upućeniji protestanti rado priznaju, da se iz Galilejeva procesa protiv papine nepogrešivosti, kako ju naučava katolička Crkva, ne da izvesti ništa. Što više sami protestanti priznavaju, da se pogreška kardinala dade ispričati time, što za onda Kopernikov sistem nije bio dosta dokazan snažnim argumentima, a Galilej je nerazborito postupao, smjelo braneći svoj sistem ne samo znanstvenih nego i biblijskim argumentima.

Tko bi pak htio da u interesu znanosti možda u većoj mjeri prigovori Crkvi i taj bi bio na krivome putu. Ponajprije Crkva je bezbrojnim historijskim dokumentima jasno pokazala, da je nositeljica napretka i kulture. Što se pak konkretnog Galilejevog slučaja tiče, opet treba istaknuti, da ni tu znanost nije bila priječena, kako se to obično ističe. Galilej još nije bio svojih tvrdnja jasno dokazao. Katolička teologija bila je u ono vrijeme na znatnoj visini i dobro je vidjela i isticala, kako to historija jasno govori, da osuda kongregacije nema značaja definitivne neprevrtljive crkvene odluke, te je prema tome jasno vidjela i to, da je dozvoljeno i nadalje učiti Galilejev nauk kao još nedokazanu hipotezu. I doista s ovom eksplikacijom teološkog stajališta slaže se nepristrani historijski sud, da je Galilej do smrti mogao znanstveno raditi i da je umro kao odan i vjeran sin kat. Crkve, kao i *Giordano Bruno!*

Galilejev proces prema tome ne može se iznositi kao teškoća protiv papine nepogrešivosti.

Druga teškoća nalazi se u papi Liberiju. — Papa Liberije bio je na zahtjev Arijanaca protjeran u Beroju u Traciji i to zato, jer nije htio da napusti sv. Atanazija i pristane uz Arijanca, koji su nijekali božanstvo Isusa Krista. Tu je ostao dvije godine (356—358.), vrativši se u Rim nakon toga, što je potpisao takozvanu 3. sremsku vjersku formulu. Ta je formula kompromisna. T. j. u njoj se osuduje nauka Arijanaca, koji su nijekali Kristovo božanstvo, ali se ne upotrebljava značajan izraz *ὁμοούσιος*, istobitan, koji je izraz kršćanska teologija onoga doba upotrebljavala za oznaku bivstvene jednakosti Sina s Ocem. Potpisana dakle formula 1. nije bila krivovjerna, jer po svjedočanstvu Sozomena, Liberij isključuje iz Crkve sve, koji ne drže po biti i u svemu Sina sličnim Ocu. Ona samo nije dosta odlučna; 2. papa ju je potpisao kao privatni čovjek, a ne kao poglavar sveopće Crkve i 3. potpisao ju je ne s nakanom, da za sveopću Crkvu proglasi jednu obvezatnu definiciju; 4. u najgorem slučaju može se samo reći, da je papa herezi pogodiova u toliko, u koliko nije najoštrije ustao i u koliko je primio u crkvenu zajednicu neke arijanske biskupe, za koje je još postojala sumnja, da li pristaju uz Arianizam.

Da Liberije nije naučavao nikakva krivovjerja svjedočanstvo nam je i to, što je nakon povratka u Rim bio svečano primljen. Ova činjenica dobiva na vrijednosti za to, jer su Rimljani bili žestoki neprijatelji Arijanaca i nipošto ne bi s tolikim veseljem primili papu heretika.

I doista, kad bi bio javno preporučio krivovjerje, ne bi ga sv. Ambrozije nazivao »svetim mužem«, niti bi papa Anastazij (399—401.) hvalio njegovu pravovjernost. Ne bi ga ni nadgrobni spomenik slavio kao svetog, pravovjernog i neokaljanog papu, niti bi ga istočna crkva slavila kao sveca.

Veću teškoću uzimlju iz historije pape Honorije (625.—638.). Honorije je, kažu, zaniijekao da su u Kristu dvije volje (Božanska i čovječanska) i dvoje djelovanje (Božansko i čovječansko). To je pak očita zabluda. Dakle, kažu, i Honorije je pogriješio u vjeri, i to u pismu, što ga je službeno dao na upit patriarhi Sergiju, dakle *ex cathedra*. Da je tome tako, govore — vidi se još i odatle, što je Honorija radi ovog čina osudio kasnije VI. općenići sabor u Carigradu 681. ubrojivši ga, premda je već bio mrtav, među heretike. Taj je saborski dekret potvrdio Leo II. i tako osudio svoga prešasnika. Što nam je na ovo odgovoriti? Izložiti ćemo najprije historijsku činjenicu.

Papa Honorije (625—638.) veliki promicatelj crkvenoga jedinstva htio je da riješi dogmatsku prepirku na istoku, da li su u Kristu jedna ili dvije volje. Carigradski patriarha Sergije širio je u zajednici s aleksandrijskim patriarhom Cirom krivu nauku, da je u Kristu samo jedna volja. Protiv ove zablude borio se monah Sofronije, kasnije jeruzalemski patriarha. Sergije piše papi Honoriju neka osudi ovog monarha Sofronija, koji s naukom o dvije volje u Kristu muti na istoku vjerski mir i ometa tako uspješno djelo oko ujedinjenja monofizita s katoličkom Crkvom.

Papa Honorij piše i Sergiju i Ciru i Sofroniju neka se ne prepiru o jednoj ili dvojnoj volji u Kristu, ali je odlučno naglasio, kako i treba, da su

u Kristu dvije naravi u jednoj osobi. Iz dvaju pisama, što ih je papa Honorije pisao Sergiju, jasno se također vidi, da je papa naglašavao moralnu skladnost, harmoniju Kristove čovječje volje s njegovom Božjom voljom, te prema tome nikako nije učio ni monofizitizma (t. j. da je samo jedna narav u Kristu), niti monoteletizma (t. j. da je samo jedna volja u Kristu).

Evo, kako u tim pismima govori»

On kaže: »Jednu i drugu narav u jednom Kristu naravnim jedinstvom povezane, koje rade u zajedinstvu jedna s drugom, treba da ispovijedamo i to Božju, koja radi što je Božje, i ljudsku, koja izvršuje što je tjelesno, nerazdijeljeno, niti pomiješano — nego potpuno razlike naravi ispovijedajući«.

Dakle je Honorije jasno učio u Kristu dvije fizično odjelite naravi i dosljedno dvije volje, koje iz naravi izvire.

No s druge je strane htio papa da naglasi, da u Kristu nema opreke između čovječanske i božanske volje. Htio je da naglasi moralno jedinstvo jedne i druge volje, po kojem je moralnom jedinstvu čovječja volja u Kristu u svem svojem djelovanju potpunoma u skladu s voljom Božanskom. Zato i kaže: »Jer je (t. j. u Kristu) od Božanstva uzeta naša narav, nije u udovima bio drugi zakon ili volja nasuprotna ili oprečna Spasitelju.«

Papa je dakle naučavao pravovjernu nauku. Jer ako je i govorio o jednoj volji u Kristu, govorio je o jedinstvu moralnom, a ne fizičkom stvarnom. T. j. imao je na umu, kako se iz citiranoga vidi, naglasiti samo to, da u Kristu nema opreke između čovječanske i Božanske volje.

Papa je pogriješio možda tek toliko, što je ne videći prevrtljivost Sergijevu, peporučio da se ne govori ni o jednoj ni o dvije volje. Učinio je to misleći, da će tako poslužiti jadinstvu. No ta papina odredba dala je povoda, da su se na njega počeli pozivati monoteleti, t. j. oni, koji su učili, da je u Kristu samo jedna volja.

Upravo ova posljednja činjenica, što je evo spomenusmo podaje razlog, zašto je VI. koncil u Carigradu osudio Honorija kao heretika i zašto je papa Leo II. taj dekret potvrdio.

Posve je naime očito, da Honorije nije učio krive nauke ni kao privatna osoba niti kao poglavar sveopće Crkve. On je samo nastupio s jednom disciplinarnom odredbom, neka se o pitanju jedne ili dvije volje u Kristu ne raspravlja. S ovom zapovijedi o šutnji dao je i nehotice povoda, da se pospješi monoteletska hereza. I evo sada dolazi g. 680. šesti opći sabor u Carigradu, koji Honorija zajedno sa Sergijem i sa Cirom osuđuje kao heretika. I tu nam se sada nadaže nova poteškoća. Kako je mogao sabor osuditi Honorija kao heretika, kad smo pokazali, da nije učio hereze, ni kao privatna osoba ni kao učitelj Crkve. Na ovo odgovaramo: Danas je svakome jasno, tko zaviri u crkvenu historiju ili obični Kirchenlexikon, da pojam heretika nije bio uvijek isti. Nekoć su zvali heretikom ne samo onoga, koji je naučavao krivu nauku, nego i onoga, koji je bilo na koji način herezi pogodovao, bilo svojim nemarom, bilo svojom taktikom. Kad imademo pred očima ovu činjenicu, onda nam je shvatljivo kako je ekumenski sabor VI. mogao Honorija, koji je naučavao pravovjernu nauku, nazvati heretikom. Nije ga sabor osudio kao krivovjerca u današnjem

smislu riječi, nego za to, što se nije jače opro hereticima, nego je svojim načinom govorenja, koji je išao za tim, da privuče heretike, dao njima još povod, da se na nj upiru.

Međutim mi bismo za zaključak VI. crkvenog sabora u Cariradu imali još jedan odgovor:: Ekumenski, općeniti sabor po nauci katoličke Crkve jest samo onaj, koji je potvrđen od pape, kao glave apostolskog zbora. Isto tako zaključci općenitih sabora imaju samo tada i toliko obvezatnosti za cjelokupnu Crkvu, u koliko su potvrđeni od pape. Ova je teza katoličke Crkve posve opravdana. Sabori su nepogrešivi u koliko zbor biskupa zastupa zbor apostola. Ali zbora apostola nema bez Petra. Ne može dakle ni skup biskupa u općenitom crkvenom saboru reprezentirati naučavajuću Crkvu bez Petra, bez glave Apost. zbora — bez pape. Što je pak u konkretnom slučaju s obzirom na zaključke 6. općeg sabora učinio papa Leo II.? Papa s obzirom na crkveni mir na istoku, nije htio da posve ukine zaključak crkvenog sabora u Carigradu, ali ga je ublažio tako, da se još jasnije vidi, kako se ima uzeti hereza i krivnja Honorijeva. On osuđuje Honorija, »koji nije ovu apostolsku Crkvu naukom apostolske predaje rasvijetlio, nego je (zlokoobnom izdajom) dopustio, da se neokaljana vjera blati«. U pismu pak na španjolske biskupe označuje papa Leo II. još točnije krivnju Honorijevu, »koji vatru krivovjerne dogme, nije kako treba, odmah u začetku utnuo, nego svojim nemarom razgrijavao«.

Međutim, kad bi se i moglo dokazati, da je papa Honorije učio krivo nauku, još nam njegov slučaj ne bi ništa govorio protiv nepogrešivosti u onom značenju, u kojem je naučava katolička Crkva. Crkva naučava, da je papa nepogrešiv kada kao vrhovni učitelj definira za sve vjernike, što treba vjerovati, drugim riječima, kada govori ex cathedra. Jasno je pak, da papa Honorije u inkrimiranim pismima na Sergija nije dao nikakve definicije ex cathedra. Jer 1^o Sergije nije ni tražio nikakvu vjersku definiciju, nego samo molio, da papa odobri razboritu šutnju s obzirom na razliku dvostrukog djelovanja u Kristu, 2^o Honorije u pismu na Sergija upotrebljava upravo takve riječi, koje posve isključuju definiciju. Tako primjerice u prvom pismu kaže: »Dali pak poradi djela božanstva i čovječanstva treba reći jedno ili dvoje djelovanje, to na nas ne spada, to prepuštamo gramaticima.« U drugom opet pismu kaže: »Ne treba da mi definirajući propovijedamo jedno ili dvoje djelovanje«. 3^o Osim toga Honorijeva pisma nijesu bila proglašena, nego su nepoznata ostala sve do smrti. Dakle ni na koji način ne mogu se smatrati kao definicija ex cathedra.

Sav je prema tome facit Honorijeva pitanja, koje je izneseno i na vatikanskom koncilu, a koje još i danas protivnici: protestanti i starokatolici toliko iznose protiv papine nepogrešivosti, slijedeći: 1. Honorije nije govorio ex cathedra; 2. kad bi i govorio nije naučavao krivu nauku; 3. Honorije je možda pogriješio u disciplinarnoj stvari, jer je šutnju u dogmatskom pitanju nalagao u času, kad to nije bilo zgodno.

Što se pak tiče sabora i pape, koji su ga osudili, vrijedi slijedeće: 1. Izraz heretik nije u ono vrijeme bio tako strogo opredijeljen kao danas, već se je podijeljivao ne samo pravim krivovjercima, nego i onima, koji su svojom krivnjom, bilo nezgodnom taktikom pridonijeli, da se je hereza

mogla širiti. Nije dakle pogriješio sabor. 2. Međutim kad bi sabor i bio Honorija prozvaao heretikom u pravom današnjem smislu, još odatle ne slijedi ništa, jer su zaključci sabora od općenite vrijednosti tek onda, kad ih potpiše papa. Papa je pako, kako smo vidjeli, osudio Honorija ne zato, što bi naučao krivovjerje, nego zato, jer se nije dosta brinuo, da se krivovjerje suzbije. Svako će pako priznati, da je golema razlika osuditi nekoga, što je krivo učio ili što se nije brinuo da se krivi nauk zapriječi.

Da međutim ovo pitanje bude potpuno osvijetljeno, dodat ćemo i najnovije pokušaje njegova rješenja; iz kojeg bi još jasnije izvirala nemogućnost navoditi Honorijevo pitanje kao prigovor protiv papine nepogrešivosti: Prof. dr. J. Jelenić piše naime u 2. svesku svoje crkvene povijesti na str. 69. govoreći o monoteletstvu ovo: U najnovije je vrijeme dr. Marić (Novi pogled u monoteletizam i monergetizam, preštampano iz »Bogoslovske Smotre«, Zagreb, 1918., str. 8—9) navijestio, kako će osvijetliti kristologiju, što su je ispovijedali egipatski monofizite te pokazati »da monoteletizam nije čedo sedmoga vijeka, nego je u reduplikatornom smislu kao takav star gotovo jednako kao i sam monofizitizam. Taj monoteletizam — veli — datira zapravo od sv. Ćirila aleksandrijskoga. Žestoke kristološke borbe, koje su se u 7. vijeku nadovezale na aleksandrijsku uniju, zadnja su faza monoteletizma, koga već Severije, patrijarha antiohijski brani početkom šestoga vijeka kao dragocjenu baštinu od Ćirila, patrijarha aleksandrijskoga i Pseudo-Dionizija Aeropagite. Monoteletizam je to, kojino je u objektivnom smislu posve ortodoksan, kao što je ortodoksan i monofizitizam, što su ga ispovijedali aleksandrijski monofizite«, pa »ga samo heretička terminologija dijeli od nauke katoličke Crkve.«

Gore navedena tvrdnja osniva se po dru. J. Mariću na sigurnim dokumentima, koji svjedoče, da su aleksandrijski monofizite vodili gotovo 200 godina borbu protiv terminologije kalcedonskoga koncila, te da su ispovijedali monoteletizam i monergetizam isključivo u anti-nesotorijanskom smislu t. j. u koliko su poricali u Kristu dva subjekta htijenja i djelovanja. Ovi isti aleksandrijski monofizite su sklopili g. 633. uniju sa Ćirom, patrijarhom aleksandrijskim i ova je unija svojom terminologijom dala povoda poznatim pismima Sergija patrijarha aleksandrijskoga pape Honorija I. U ovim se pismima vodi rasprava čisto o pitanju terminologije o Kristovim voljama i djelovanjima i radi terminologije pala je presuda nad Sergijem kao i nad Honorijem. (Vidi dr. Marić, De Agnoetarum doctrina, Zgb. 1914., 87—102; Novi pogled u monoteletizam i monergetizam, Bog. Sl. sv. I. 1918., str. 1—9; sv. II. 1919. 44—46).

Time se otvaraju novi vidici u pitanje pape Honorija I. i svaka apologija pisama pape Honorija I., postala bi suvišnom.

Evo osvijetljenja pitanja, kojim i naši reformaši hoće da odvrte mnoge od priznanja katoličke dogme o papinoj nepogrešivosti. Danas je međutim kako vidjesmo to pitanje u teološkoj literaturi barem tako osvijetljeno, da pred očima ozbiljnog teologa za papinu nepogrešivost ne čini više teškoće.

Iznijesmo eto najjače poteškoće, kojima se udara protiv papine nepogrešivosti. Te su teškoće omjerene i u vatikanskom saboru. Ako se

osvijetle nepristranim historijskim svijetlom, ne znače za dogmu nepogrešivosti nikoje zapreke.

Hefelee, koji je donosio manjini vat. sabora materijal protiv papine nepogrešivosti, u drugom je izdanju svoje povijesti morao taj historijski materijal protiv papine nepogrešivosti u velike korigirati. Danas je pako ne samo u katoličkom nego i u nepristranom protestantskom teološkom svijetu općenito priznato, da historijski prigovori, koji se iznose protiv papine nepogrešivosti nemaju nikakvog ozbiljnog temelja.

Stoga je s pravom vatikanski koncil mogao da pristupi k definiciji papine nepogrešivosti kao istine, koja je svojinom čitave kršćanske starine, koje ne može da pobije ikoja historijska činjenica, a koja istina, kako kaže Comte, osnivač pozitivizma, znači visoki stupanj napretka na intelektualnom i moralnom polju čitavog čovječanstva.

Biskup Strossmayer i papina nepogrešivost.

Treba da još na koncu ukratko upotpunimo ono, što već spomenusmo o odnošaju našeg velikog biskupa Strossmayera prema dogmi papine nepogrešivosti.

Ne činimo to zato, kao da bi za pitanje papine nepogrešivosti bilo važno, što misli Strossmayer. Dogma papine nepogrešivosti nipošto ne bi bila pokolebana time, što bi protiv nje bio i Strossmayer. Jer ako i sam papa, dok govori i naučava kao privatna osoba ili kao bogoslov, može da zabludi, držimo, da nitko, ni za volju Strossmayera, velikog inače mecene, rodoljuba i nadarenog muža, ne će poreći toga, da je zacijelo i on mogao o pitanju papine nepogrešivosti misliti posvema krivo. Pogotovu mora svatko to priznati tim više, što je poznato, da je Strossmayer doduše bio velik um, čovjek plemenita srca, široke naobrazbe, ali nije bio zvanični teolog. Pa tako su i prigovori, koje je on iznio na vatikanskom koncilu u najvećem dijelu materijal biskupa Hefelea, što ga je onda biskup Strossmayer iznio u klasičnoj retoričkoj formi. Pak ako su u crkvenoj nauci mogli da zablude i veliki umovi i crkveni učitelji kao Tertulijan, Origen, Jansen i drugi, koji su se *ex professo* bavili teologijom, moglo se je to da dogodi i Strossmayeru. Pak kao što unatoč zablude i velikih muževa crkvena nauka imade svoju nepogrešivu vrijednost, tako bi u konkretnom slučaju i dogma nepogrešivosti ostala u apsolutnoj vrijednosti kao objavljena istina i u slučaju, kad bi Strossmayer protiv nje navijestio i najjaču borbu. Ne unosimo dakle Strossmayera u okvir teme o papinoj nepogrešivosti za to, jer bi možda njegovo držanje bilo od presudne važnosti za **vrijednost dogme**, nego samo za to, što se u našem javnom životu vatikanski sabor i papina nepogrešivost uvijek dovode u vezu sa **Strossmayerom**; a naročito pak za to, što Strossmayera t. zv. hrvatska starokatolička crkva smatra svojim vođom i osnivačem.

Kakav je dakle snošaj biskupa Strossmayera prema papinoj nepogrešivosti?

Da sažmemo odmah u početku sve, što o ovom snošaju treba da kažemo, ističemo ukratko, da je Strossmayer na vatikanskom saboru doduše govorio protiv papinske nepogrešivosti, ali se je također, što je veoma po-

hvalno, vrhovnom sudu crkve pokorio. Zašto se je Strossmayer opro ovoj dogmi? Kao što se je naime opozicionalna manjina, kojoj su bili vode Rauscher, Swarzenberg, Hefele i Dupanloup, bojala, da će dogmom nepogrešivosti biti sužena biskupska vlast i postavljena velika zapreka sjedinjenju crkava, tako je mislio i Strossmayer. Stoga se eto u glavnome on i opro definiciji. Strossmayer je govorio više puta. U svom drugom govoru od 24. I. 1870. iznio je pitanje pape Honorija. Odmah su ustali drugi biskupi i pobili ga. Kad je malo iza toga 500 biskupa zahtijevalo, neka se papina nepogrešivost definira kao dogma, ostao je biskup Strossmayer uz biskupe Smičiklase (Križevci), Legata (Trst) i Dobrilu (Pulj) u opoziciji, dok su ostali naši biskupi bili za definiciju. Strossmayer je još u predmetu nepogrešivosti govorio 2. VI. 1870. Kad se je pak prešlo na specijalnu debatu, odrekao se riječi kao i 61 drugih opozicionalnih biskupa. Raspravljanje je o nepogrešivosti završeno 5. VII. 1870. Svečano glasovanje obavljeno je 18. VII. 1870. U predvečerje svečane sjednice zaključila je većina opozicije, da ne će sudjelovati u svečanoj sjednici. Svoj je zaključak javila papi i otišla kući. Ostavljajući Rim dala je opozicija ovu izjavu: »Mi se bez odlake vraćamo svome stadi i preporučujemo od sveg srca milosti i zaštiti Gospodina Našega Isusa Krista Crkvu Božju i Svetost Vašu, kojoj nepromjenjeno vjernost i poslušni obrićemo. — Rim, 17. srpnja 1870.« Kod svečanog glasovanja palo je za nepogrešivost 533 glasa, a protiv samo 2.

Kad se Strossmayer vratio kući, nije odmah objelodanio zaključke vatikanskog sabora. Istom u početku g. 1873. objelodanio je u I. i II. broju »Glasnika biskupije dakovačke« i odluke vatikanskog sabora i svoju pokornost. Od toga doba govori Strossmayer u svakoj zgodi, osobito u svojim okružnicama, najdivnijim riječima o nepogrešivosti rimskoga biskupa.

Nastaje pitanje, kakvu podlogu imaju liberalci i naši starokatolici, kad biskupa Strossmayera svojataju za sebe.

Ovaj su oslon naši starokatolici u dopisivanju biskupa Strossmayera sa njemačkim starokatolicima, te u pismima i brošurama, koje je navodno napisao Strossmayer. No oslon je starokatolika veoma slab.

Nema nikoje sumnje, da je Strossmayer dopisivao s onima, koji su postali vode starokatolika. No njegovo dopisivanje nije imalo svrhu, da s njima stvori heretičku sektu, nego mu je, kad je vidio što protivnici vatikanskog sabora spremaju, bio cilj, da ih pomiri s Crkvom. Nije li tome očiti dokaz pismo, što ga je Strossmayer pisao Schulteu, jednom od voda i organizatora starokatolicizma! Kad su se naime 23. IX. 1870. starokatolici organizirali i pozvali na saradnju sve biskupe, koji su stajali u vatikanskom saboru u opoziciji, odgovara biskup Strossmayer: Kad bi mi se još pružila zgoda sudjelovati u kome pokretu za crkvenu reformu, tako bi je izveo, da ne prekinem vez crkvenog jedinstva. (Dr. J. Oberški: Hrvati prema papinoj nepogrešivosti. Str. 55.) Nije li biskup ovim riječima najoštrije osudio svaki pokret, koji hoće da prekine vezu s rimskim biskupom i ruši crkveno jedinstvo?

Drugi oslon za svojatanje biskupa Strossmayera nalaze starokatolici u raznim brošurama i spisima, koji se dakako neopravdano pripisuju Strossmayeru.

Ovamo treba ubrojiti ponajprije tako zvana »Rimska pisma«, koja je objelodanio Döllinger. To su dopisi, koje je o vat. saboru slao Döllingeru prof. Friedrich, koji je na saboru fungirao kao teolog kardinala Hohenlohea. U tim je pismima iskrivljeno mnogo toga, pa tako i Strossmayerovi govori. Svu je tendencioznost tih pisama razotkrio historik Grandera, koji je u III. dijelu str. 189 svoga djela: »Geschichte des vatikanischen Konzils« donio Strossmayerove govore na temelju stenografskih zapisnika. Dakako, da tu nema ni spomena o onome, što sadrže »Rimska pisma«.

Strossmayeru su nadalje pripisivali brošuru: »Papa i evanđelja. Govor, što ga je rekao Msgr. Strossmayer na vatik. saboru«. Ta je brošura izišla u Italiji; a iz Italije se slični pamfleti stadoše širiti po Njemačkoj, pa čak i po Americi. Strossmayer se protiv toga ograđuje u »Volkszeitung« i »Osservatore Romano« (20. XII. 1871.). No zloraba Strossmayerova imena još nije prestala. Protivnicima vat. sabora trebao je protiv nove dogme jaki auktoritet. Za to su veoma prikladnim smatrali Strossmayera, pa stoga izlazi brošura »Govori biskupa Strossmayera na vatik. saboru«. Ova nedostojna agitacija i zloraba Strossmayerova imena protiv ugleda rimskog biskupa, daje mu povoda, da 18. III. 1872. šalje u Rim na saborskog tajnika, biskupa Fesslera ovu izjavu: »Vi znate kaošto i svi drugi koji su bili u saboru, da ja nijesam nikada držao takovog govora, kakav mi se podmeće. Moja su načela skroz protivna onim, što ih razvija spomenuti govor. Ja sam si svijestan, da nijesam nikada ništa rekao, što bi ikako moglo oslabiti ugled sv. Stolice, ili što bi moglo ikako škoditi jedinstvu sv. Crkve. Prečasnog gospodine, uoblaštujem Vas, da se poslužite ovim pismom, kako god hoćete«. (Gl. Oberški L. c. str. 39., 53—59.)

No ova otvorena Strossmayerova riječ ipak ne polučila željenog uspjeha. Liberalni duhovi i nadalje stadoše širiti tobožnje Strossmayerove govore. Dakako, da su svi ovi bar za čas morali utihnuti, kad je biskup Strossmayer 1873. proglasio zaključke vatikanskog sabora.

Ali zloduh ne miruje. Moderni liberalci ustadoše ponovno, da Strossmayera prikazuju kao otpadnika rimokatoličke crkve, iznoseći ponovno njegove tobožnje »Govore na vat. saboru«. Jasni historijski dokazi, koji obaraju njihove tvrdnje, ne vrijede za njih. No najžalosnije jest, da se u kolu najvećih liberalaca nadoše i naši starokatolici. Lanjske godine u svome »Preporodu« bez ikakve grižnje savjesti donesoše spomenuti apokrifni govor te ga našoj neupućenoj publici pružiše kao originalni Strossmayerov govor. Time dakako pred i malo kritičnijem čovjekom dadoše samo novi dokaz svoje zlobe i laži, kojima se u svojoj borbi tako obilno služe.

Na koncu, da Strossmayer nije pomišljao ni na kakvi raskol u Crkvi, neka nam kao dokaz posluži i ova crtica, što nam je iz života biskupa Strossmayera pripovijest dr. Iso Kršnjavi. U br. 35. »Katoličkog lista« god. 1924. piše naime pod naslovom: »Biskup Strossmayer i starokatolicizam« ovako:

»Imao sam ovih dana priliku, da se sa dva odlična bogoslova razgovaram o starokatoličkom pokretu, koji se je kod nas razmahao. Gospoda me pitaše: nije li se glasoviti govornik na vatikanskom koncilu ikada sa

mnom povjerljivo razgovarao o konsekvencijama njegova držanja na koncilu. Kazao sam na to gospodi, što mi je naš veliki biskup pripovijedao u savezu s tim pitanjem, a oni me zamoliše, da to u novine dadem, jer da je sada vrlo aktuelno.

Ispunjam tu želju, te ću saopćiti jedan doživljaj biskupa Strossmayera, koji mi je on sam kazivao, znajući, da će mnoge to zanimati.

Biskup bosanski i srijemski — kako se je dakovački biskup najradije potpisivao — pripovijedao mi je ovo:

— Bilo je neposredno iza koncila, kad sam se vozio kući. U željezničkom sam se kupeju našao s dva franceska svećenika, koji me nisu prepoznali, jer sam bio u svom jednostavnom putničkom odijelu.

Ova dva gospodina razgovarala su se živahno o koncilu pa i o mom istupu tamo u raspravama. Činio sam se nevješt, ali sam pozorno i s velikim interesom pratio njihov razgovor. Počeli smo govoriti o tome, ne će li Strossmayer, kao vođa opozicije, provesti raskol u katoličkoj crkvi. Bili su vrlo zabrinuti.

S toga sam se umiješao u njihov razgovor.

— Oprostite, rekoh, da si dozvoljavam protusloviti vašim pretpostavkama. Ja poznam prilično dobro biskupa Strossmayera, pa vam mogu za stalno reći, da on ne će uzrokovati raskola u crkvi.

Oba su Franceza vrlo pozorno slušala moja razlaganja i mi stigsmo blizu štacije, gdje nam se je valjalo rastati, jer su ona dvojica sama krenula u Francesku, a ja pako kući.

Tada rekoh:

— Izvinite gospodo, da sam si dozvolio šalu pa sam se incognito umiješao u vaš razgovor a da vam se nisam predstavio. Moja je dužnost predstaviti vam se:

Ja sam biskup Strossmayer.

Oba su svećenika bila uvelike iznenađena i oduševljena, stali su mi cjelivali ruke, a ja sam ih ogrlio. Rastadosmo se srdačno, kao da smo davni prijatelji.

Kratko vrijeme iza moga dolaska u Đakovo, dobio sam franceske novine, u kojima su ona dva svećenika opisali kako su se samnom sastali te su naš razgovor u — za me vrlo laskavoj formi saopćili i svoje čitatelje umirili glede bojazni, da bih ja mogao provesti raskol u crkvi, na što nisam nikada ni mislio.

Ja sam vršio samo svoju dužnost, kad sam potaknuo temeljitu diskusiju pitanja, koje je bilo na dnevnom redu koncila, pa sam svoje stanovište branio dok se je o tom pitanju raspravljalo.

Zapitao sam na to:

Preuzvišeni gospodine, da vas izaberu za papu....

Biskup me prekine ozbiljno:

To je isključeno...

Ja ga pako zamolih, da tu nemogućnost akademično pretpostavimo — kao da je moguće — pa da mi kaže: bi li dogmu o infalibilitetu pape još jedanput dao raspravljati.

— Biskup na to odgovori:

To sigurno ne bih. Stvar je riješena; nijedan papa ne bi na tomu mogao što mijenjati, pa ni ja.

To i toliko mi je o toj stvari pričao veliki biskup.«

Evo ovako je mislio veliki biskup Strossmayer. On je bio prije sabora u dobroj vjeri protiv papine nepogrešivosti, ali poslije se ponio kao pravi katolik.

Prije saborskog zaključka svakome je slobodno iznositi svoje i protivno mišljenje. Poslije saborskog zaključka prestaje pravo na oporbu, jer svaki katolik znade, da je pojedini biskup pogrešljiv, ali ne može da pogreši čitav apostolski zbor, t. j. većina biskupa sa svojom glavom, papom. Strossmayer je za ovo kršćansko i katoličko načelo znao i zato se pokorio.

Na adresu pak starokatolika u vezi s biskupom Strossmayerom mogli bismo reći ovo:

Ako se oni pozivlju na Strossmayera, dok je u dobroj vjeri govorio protiv papine nepogrešivosti, neka ga slijede i u ovoj njegovoj ispovijesti: »Ja vjerujem u jednu jedinu svetu katoličku i apostolsku Crkvu«. »Nezabludivost Crkve i nezabludivost pape jedna je te ista stvar, niti je ikome na svijetu dano razdvojiti u Crkvi Božjoj tijelo od glave, niti glavu od tijela«. Neka ga slijede i u ovoj njegovoj izjavi: »Ljubimo cijelom dušom i tijelom, privrženi i poslušni budimo svetoj rimskoj Stolici i Svetomu Ocu papi; jer ako je, kao što jest, sveta i neoporeciva istina, da bez Crkve Božje nema Isusa, nema vjere — onda je isto tako sveta i neoporeciva istina, da bez svete rimske, apostolske Stolice i bez sv. Oca pape nema i ne može biti prave Crkve Božje«.

*

Gospode i gospodo! Mi smo pri koncu. Bacimo još jedan pogled unatrag toliko stotina godina! Podno Hebronskoga gorja kod Cezareje Filipove govori Krist Petru: »Ti si stijena i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju i vrata je paklena ne će nadvladati«. Na posljednoj večeri objavljujući testamenat svoje ljubavi prema čovječanstvu, govori Gospod: »Simeone, Simone, evo vas ište sotona, da Vas prorešeta kao pšenicu; al ja se molih za Tebe, da vjera Tvoja ne malakše, i Ti jednoć okrenuvši se utvri braću svoju«. (Lk. 22, 31 i 32.) Iza uskrsnuća, u velikoj brizi za stado svoje, za koje je krv prolio, javlja se Gospod na Tiberijadskom jezeru i kliče: »Simeone, sine Jonin, pasi jaganjce moje, pasi ovce moje«. Zar je neuslišana ostala molitva Gospodnja? Zar je zatajila riječ Kristova? Ne! Tko vjeruje u Krista i u božanstvo Njegovo, vjeruje i treba da vjeruje i to, da je u vječnom Rimu nepredobiva tvrđava i obrana istine — istine, protiv koje se kroz vijekove dizala fizička sila najgorih progonstva; istine, koju su mnogi i u Crkvi Božjoj životom svojim za čas zastarali — istine, protiv koje se vjekovi nabacuju najoštrijim strjelicama uma svoga — ali istine, koju na ustima Petrovim i njegovih nasljednika čistu čuva Krist i zato je vrata paklena nikad nijesu pobijedila u prošlosti, niti će je ikad nadvladati u budućnosti — sve do konca svijeta.

U Zagrebu, 1925.

Dr. Stjepan Bakšić.

S dopuštanjem duhovne oblasti nadbiskupije
zagrebačke od 9. prosinca 1925. br. 7916.

**POPULARNO NAUČNA KNJIŽNICA
HRV. KAT. NARODNOGA SAVEZA U ZAGREBU.**

Urednik: DR VELIMIR DEŽELIĆ, sin

— Dr. Stj. Bakšić, -sveuč. prof.: VJERSKE SEKTE U NAŠIM
KRAJEVIMA (Pokret t. zv. reformnog klera. Starokatolici).

— Dr. A. Alfirević, D. I.: STAROKATOLICI I STROSSMAYER.
Milan Pavelić D. I.: UČITELJ SVETE UMJETNOSTI (Marko
Marulić).

Dr. Ivo Merz: NAJNOVIJA ČUDESA U LURDU (rasprodano).

— Dr. A. Gahs sveuč. prof.: BUDDHIZAM.

V. Ivanek: OKULTIZAM.

Dr. A. Alfirević, D. I.: TEOSOFIZAM.

Dr. J. Marić, sveuč. prof.: MONIZAM.

Dr. P. Lončar, prof.: MRAČNO DOBA PAPINSTVA.

— Dr. St. Bakšić, sveuč. prof.: PAPINA NEPOGREŠIVOST. (Novo!)

U PRIPREMI:

Petar Grgec: FAŠIZAM.

Dr. J. Ščetinec: BOLJŠEVIZAM.

Miss A. Kristić: ENGLISKI SOCIJALIZAM.

Pretplata pojedinoj knjizi Din 5· Pretplata na 5 knjiga Din 20·

Naručuje se kod »NARODNOGA SAVEZA«, Zagreb I. pret. 232.